

RECHTSPRAKEN UIT HET BEGIN VAN DE 17 DE EEUW

- Onderzoek op 3 december 1627 tegen Cathelijne Bayens, dochter van Gillis, oud ca. 20 jaar, wegens verkoop van "twee (gestolen) latoenen kandelaars" aan Gilles de Ketelere te Aalst, voor 20 stuivers.

Zij beweerde die kandelaars gekregen te hebben van een Spaans soldaat van het garnizoen van Hulst. De ganse namiddag had zij met twee soldaten gedronken, o.m. met Jois Wefs, eenen speelman, "geboeleerd", met wie ze naar het "contributieland op Somerghem" was getrokken op belofte dat hij haar zou trouwen te Duinkerke, maar hij werd te Ijzندیke gevangen genomen. Zij heeft met hem samengeleefd. Over Bassevelde : Brugge en Gent keerde ze terug en werd aangehouden.

Zij werd op 13 december 1627 veroordeeld tot de proces- en gevangeniskosten, waer zij acht dagen moest vasten op brood en water, met verbod dit nog te doen onder bedreiging met verbanning.

Op 19 april 1628 werd zij wegens haar "quaet leven" uit de parochie verbannen voor de duur van 3 jaar, onder bedreiging met geseling en verdere verbanning. Zij keerde terug en herbegon haar ergernisgevend leven (van nieuw hebt begonnen te begheven tot vleeschelijke conversatie soemen verstaet midtsgaders ghetreden in quaet en oneerlijk leven") hierom werd zij gegeseld en op 12 juli 1630 veroordeeld in de verlaten gevangenis gedurende 14 dagen, op water en brood te vasten, waarna zij weg, na eerst aan de vierschaar "op blote quin" God en het gerecht vergiffenis te hebben gevraagd.

- In september 1628 werd een onderzoek ingesteld tegen Jan de Muldere en Jacques Koeckelberghe, zoon Cornelis, van Helderger, die op 10 september 1628 ten huize van Margriete Coesters, weduwe van Jan van Keymeulen, ca. 60 jaar oud, de ruiten hadden ingeworpen.

Jan Imschoit (60 jaar oud), die bij deze weduwe binnen was, werd door J. de Muldere geroepen buiten te komen, maar Jenneken en Lievijne, de dochters van Margriete, verhinderden dit, waarop Jan de Muldere een steen wierp door het venster.

Beide beschuldigten waren gekomen om Pieter en Cornelis van Keymeulen, beide zonen van de weduwe van hun "handen te laten prouven".

Jonker Cornelis de Baemst, hoogbaljuw van Ninove en het Land van Rotselare, was van mening dat de leenmannen van de Schijvink te Haaltert de voornoemde personen wegens "straetschenderije" te moeten veroordelen. De beschuldigde loocerende zowel te hebben geworpen met stenen als bedreigingen te hebben uitgesproken.

- Onderzoek op 12 december 1628 tegen Pieter Staes , die op 25 november ten huize van Jan Slachmulder te Haaltert met de kaarten speelde met Jan Coppens . Er werd afgesproken te spelen voor "hun roer" (=geweer). Pieter verloor en gaf Jan zijn roer in handen en wenste hem er veel geluk mee. Jan gaf hierop "twee vannen bier ten beste voor de gaesten". Kort nadien stelde Pieter voor in ruil voor zijn roer een biggen of vijf gulden te geven. Jan verklaarde zich tevreden met een ton bier, waarvoor Pieter aan de waardin spelt beloofde, die hij zou bezorgen zonder dat zijn vrouw het wist. Toen kwam Adriaen Lievens, zoon van Jan, zwager van Pieter Staes binnen en samen hebben zij Jan Coppens ter aarde geworpen en hem het roer afgenomen en meegenomen naar huis.
- Op 17 juli 1630 werd een onderzoek ingesteld tegen Amandt Dhondt, in gevangenis opgesloten , die er van beschuldigd werd , op 23 juni 1630 om 1 uur 's middags , Jan Felix, die tegenover hem woonde, verweten te hebben "eenen dief ende dochtere eene publique openbare hoere te zijn". Ook Cornelis van Wassenhove moest het ontgelden: " dief ende dat hij havere hadde gestolen , nemende meteenen in zijne handen eenen grooten twijnstock, daernede hij zoude ghesmeten hebben. Daarbij werd hij beschuldigd Jan Felix geslagen te hebben "met vuystslagen " en de dochter van Jan , die haar vader ter hulp kwam, had hij bij de haren getrokken , ten gronde geworpen en lancx der straten gheslept, in het aangezicht geschopt en tot zijn kinderen geroepen : "brincht mij een mes, ick sal die hoere den hals afsnijden". Verder had hij gedreigd het huis van Felix in brand te steken en de kinderen die uit het huis zouden komen vermoorden. Over al die beschuldigingen dienden de leenmannen van de Schijvink een onderzoek in te stellen.

J. De Brouwer

Aanvulling Mededelingen jaargang 3 Nr.1 "Pastoors en Deservitors te Heldergeren".

E.H. Gustaaf Gysel werd pastoor te Heldergeren op 23 september 1973 en werd aangeteld te Meerbeke op 21 maart 1982.

Beweging van de Bevolking van Haaltert 1982

Aantal inwoners van de fusiegemeente op 31 december 1981	16.819
Aankomsten	831
Geboorten	177
	<hr/>
	17.827
Vertrokken	501
Overlijdens	176
Winst	<hr/> 331

148

DE WIJKNAAM TERJODEN

=====

Op zoek naar de oorsprong ervan

deel 9

Waarom toch zolang stilstaan en blijven zoeken bij en rond de familie Van Der Dilft , hun echtgenoten , hun herkomst, vooral daar we reeds bij ons eerste zoeken bij Fr. De Potter en J. Broeckaert in de "Geschiedenis van de gemeenten van Oost-Vlaanderen" vernemen dat het een Antwerpse familie was ? In het werk van Dr. Floris Prims "Geschiedenis van Antwerpen - deel V - onder Vlaanderen (1356 - 1405) blz.58 " lezen we zelfs " een Antwerpse familie bij uitstek" vooral ook, nadat we bij baron Isidore de Stein d'Altenstein , vernemen dat Godfried heer was van Borgvliet bij Bergen op Zoom en na hem verschillende zijner nakomelingen. Vergeet echter niet dat de Van der Dilften diegenen zijn van wie we met zekerheid weten dat de Ten Broeke waarover wij het hebben, het z.g.n. Mottekasteel, één van hun verblijfplaatsen en bezittingen was. Wij herinneren er ook aan, dat sommige met de overlevering bekende en door ons ondervraagde personen, wisten te vertellen dat op het mottekasteel Joden hadden gewoond - er zijn er zelfs die precizeren , twee - en daar de wijknaam Terjoden zijn oorsprong in vond. Daar tot nogtoe eigenlijk geen afdoende verklaring werd gevonden voor deze toch duidelijke officieel gekende en geschreven wijknaam, dachten we dat we maar eens in die richting moesten zoeken. Dus als het kon, doorstoten tot de wortels van de familie of families die daar een verblijf hadden!

Ook al levert het ons uiteindelijk geen afdoende verklaring op, wat we op deze zoektocht reeds herontdekten lijkt ons nog altijd de moeite waard in verband met de geschiedenis van ons eigen heem. De geheimzinnige nevel die de tijd omheen het mottekasteel hing, is voor een groot deel althans opgetrokken en de plaats die zijn bezitters innamen in relatie tot de geschiedenis onzer gewesten , wordt terzelvertijd aangetoond.

Oorsprong van de naam Van Der Dilft.

In nr. 3 , jaargang 2 - van dit tijdschrift, zijn we ervan uitgegaan dat de naam op zich , blijkbaar een aanduiding was voor de herkomst ervan en dachten aan het Nederlandse Delft. Blijkbaar is het dat niet.

- Toen na de dood van Jan III in 1356 , door het huwelijk van Joanna zijn opvolgster , met Wencelas of Wenzel van Luxemburg, de Brabantse erfenis in Luxemburgse handen dreigde te vallen, deed Lodewijk van Male de rechten van zijn vrouw gelden en bond de strijd aan met Brabant. Lodewijk viel met succes tot tweemaal toe Brabant binnen en verkreeg voor zichzelf, de heerlijkheid Mechelen en voor zijn vrouw, Antwerpen met de dorpen ten noorden en ten oosten daarvan, samen met de enclave Borgvliet bij de vrede van Aat, 4 juni 1357.
Ze bleven onder Vlaanderen tot 1405 , nadien werden ze weer Brabants. Na de dood van zijn schoonvader Jan III moet Godfried of Godeverde van der Delft hulde brengen aan de nieuwe hertogen, we vinden hem echter als vijand van deze terug, in het kamp van de Graaf Van Vlaanderen , Lodewijk van Male en diens echtgenote Margaretha, zuster van hertogin Joanna. Vanwaar deze ommekeer ?

Zoals gezegd in vorig nummer, zorgde Jan III voor zijn bastaardkinderen. Godfried is gehuwd met Jenneke, de jongste van de drie kinderen die de hertog won bij Isabella van Venne of van Veen. Volgens de wilsbeschikking van Jan III moet Jenneke een erfrente van 8.000 royalen ontvangen van de wettige erfgenamen. Doch het Brabantse vorstenhuis had reeds vóór Jan III en nog steeds, voortdurend met geldnood te kampen. Konden of wilden ze deze erfregeling niet nalomen ? Daar Jenneken zowel de halfzuster was van gravin Margaretha als van hertogin Joanna, koos Godfried in naam van zijn echtgenote en hun kinderen de kant van de zich benadeeld voelende erfgenamen. Dit zal hem des te gemakkelijker vallen, daar zijn jongere broer, Jan , reeds hoge ambtenaar was in Vlaanderen. Er is weinig gekend over de houding door Godfried aangenomen tijdens de oorlogsdagen van augustus , maar in september 1356 is hij zeker een der eersten om de graaf manschap te doen huldigen als zijn nieuwe heer. Godevaard wordt raadsheer van Lodewijk en wordt gelast de stad te verzoeken haar nieuwe heer en vrouw Lodewijk en Margaretha te huldigen.

- Raadsheer : 5 juli 1357 - Lettre van Godevert van der Delft :

"Wy Lodewyc , graeve van Vlaenderen, hertoge van Brabant, grave van Nevers, van Bethel ende heere van Machline, ende Margriet van Brabant, gravinne ende vrouwe van den voorseide steden ende vrouwe van ANTWERPEN, doen cont allen lieden, dat wy , aensiende de ghetrouwichede van onsen gheminden ruddere ende raed, mer Godeverd van der Delf, ende den goeden dienst dien hi ons ghedaen heeft ende meent te doere.... " (R.A. Brugge - 72D8 - blz. 78).

- Leenman

Brief waarbij Godevaert van der Dilft het dorp Borchvliet voortaan in leen heeft van de graaf van Vlaanderen - 5 mei 1358.

" Wy Lodewyc , etc... doen cont allen lieden, dat om den menighen goeden dienst die ons onse ghetrouwe ruddere ende raet mer Godevert van der Delft ghedaen heeft ende altoes doen sal; ende dat hi ghetrouwelijke bi ons bleven es, wy gravinne vorseid als gherechte erfgename , ende wy grave, als haer wettich mambour hebben ute goeder Borchvliet, liggende bi Bergen -Op-Zoom, met hoehen gherichte ende met nederen, renten ende allen justiciën die wy hebben in den doorp vorseid, te houden in rechten leene bi hem, sinen hoire ende naercommers, van ons, onsen hoire ende naercommers teeweliken dachen , te zulken rechte als men chemeenlike leene in Brabant houdende is....

MCCCLVIII.

Ei minen here ende bi mier vrouwen in haeren rade, daar ware min here Heinric Van Vlaanderen, min her Lodewyc van Namen, her Lodewyc van den Walle , ghi ende mer Jan van der Delft, ontfanghere van Vlaendre (R.A. Br. - boek 72 D 8 - blz 101).

- Puwaard = landvoogd of rijksbestuurder

Om de blijken van de aanhankelijkheid en de goede diensten die godfried aan de graaf betoond heeft , maakt deze hem niet alleen tot zijn leenman, maar boven schout en amman en schepenen werd hij als "rewaert" (ruwaard) aangesteld.

- Uit Antwerpen gebannen

In 1360 breekt er in Antwerpen een oproer los. De Vlaamse rechters door de graaf aangesteld verplichtten Godevaert v.d. Dilft de stad te verlaten , verantwoordelijk gesteld voor de moord op schout Zeebrouck , afgevaardigde van de graaf Van Vlaanderen.

- Jan van der Dilft

Intussen zult U reeds opgemerkt hebben welk ambt de jongere broer van Godfried, Jan, in Vlaanderen bekleedde, nog voor zijn broeder van kamp en het geweer of liever de knots , van schouder veranderde. Hij was namelijk algemeen ontvanger van Vlaanderen. We vonden dit voor het eerst bij Fr. De Potter en J. Broeckaert , in de tekst van een dokument waarbij , Lodewijk van Male, bijgevoegde van 25 juli 1353, een geschil beslecht dat gerezen is tussen Aalst en Geraardsbergen , betreffende het poortersrecht. Een Johan van der Dilft wordt er "onse ontfanghere van Vlaanderen" genoemd. Was hij de vader , een broer, een ander familielid, van de ons toen reeds bekende Godfried ?

- 151 -

De Dilf in Antwerpen is bekend van in de 13 de eeuw. Het was een inham of haventje inspringend in de oostelijke oever van de gracht rond de burcht, waarvan het Steen een restant is - in de buurt van het oude vleeshuis. (Gesch. van Antwerpen - deel V - onder Vlaanderen 1356 - 1405 , blz. 58) Dr. Fl. Prims.

Volgens zelfde schrijver is een Willem van der Dilft vermeld in 1261. De genealogen die zich voor de familie hebben geïnteresseerd, vertrekken echter van Godfried van der Dilft , de oude, vermeld in 1290. Zijn zoon Petrus, was schepen van Antwerpen in 1303-1304 een jongere zoon, Willem, schepen in 1306. Van de nakomelingen draagt de oudste zoon nog een paar keer de naam Godfried (maar dan volgens verschillende oude schrijfwijzen).

De Godfried waarover we het reeds vroeger hadden , gehuwd met Jenneke van Venne of van Veen, natuurlijke dochter van hertog Jan III van Brabant , is Godewaard, Peterszone.

Plaats en functie in het maatschappelijk en politiek bestel

Godfried is heer van Borgvliet bij Bergen op Zoom en van Hogerheide (nu Nederlands grondgebied). Borgvliet was een geleide op de Schelde. Geleide = tol geheven wegens de zekerheid van veilige vaart (Dr. Fl Prims).

Nochthans behoorde Borgvliet niet tot de heerlijkheid Bergen op Zoom. Het was een enclave en behoorde rechtstreeks als leen onder de hertog van Brabant (Gem. A. Bergen op Zoom W.A. van Ham). Tot onze niet geringe verbazing merkten we dat het huidige wapen van Bergen op Zoom nagenoeg volkomen in overeenstemming is met het schild afgebeeld in het werk van baron I. de Stein d'Altenstein en in de ornamenten nagenoeg in overeenstemming met de beschrijving die hij ervan geeft. Op het schild staan drie ST. Andries kruisen op een verticaal gestreepte achtergrond; dit stelt "keel" voor. In genoemd werk zijn de kruisen verticaal gestreept en deze dus in keel.

Het schild draagt de grafelijke kroon en wordt vastgehouden of geflankeerd door twee mannen gewapend met een knots, waar de baron spreekt van een wild uitzierende man en vrouw gewapend met een knots.

Godfried was dus reeds heer van Borgvliet en Hogerheide , maar wordt in 1353 de grote vertrouwensman van zijn schoonvader hertog Jan III en door diens toedoen ock schout van Antwerpen. Hij reist naar de Paus te Avignon (Clémens VI) en doet er een suppliek voor.... Hij is de laatste schout uit de periode van Jan III. (Dr Fl. Prims, Geschiedenis van Antw. onder Brabant blz. 110).

Bij Dr. Prims zouden we lezen - een jongere kroer -
 In het R.A. te Brugge vonden we tal van stukken , door hem in
 zijn functie van ontvanger van Vlaanderen , ondertekend.

Ook daar terug zoals voor Godfried , op veel verschillende
 wijzen geschreeven : Johan de le Delft

Johane de Delft

Joane de Delft

Jhanne van der Delft

Johan vander Delft.

We wilden U dit brokje geschiedenis niet onthouden , hoewel het
 geen rechtstreeks verband schijnt te hebben met datgene waarnaar
 we op zoek zijn.

Het toont ons wel aan dat de van der Delften te dien tijde een
 belangrijke functie vervulden , tot de hoge adel behoorden en
 medespelers waren in het familiaal - politieke pokerspel-
 en dit heeft wel iets te betekenen voor deze zoektocht.

Mevr. A. De Waegeneer - Temmerman.

13. DE KERMIS

Hoe paradoxaal het ook moge klinken was de kermis zelf voor de jeugd minder fascinerend dan de dagen die eraan voorafgingen.

Dan arriveerden immers de barakken op het kerkplein en werden de molens opgetimmerd. Er bij zijn en al eens een handje te mogen toesteken was boeiender dan de kermisbeloften die het inhield. Wie het geluk had tijdig verwittigd te zijn om de karavaan (door paarden getrokken woon- en materiaalwagens) ergens onderwege het station te gaan opvangen en ze verder te begeleiden, was de koning te rijk.

Het labuur op het plein werd af en toe opgevrolijkt door een "hinka-hinka-hinkaka, d'ezels hebben luizen", het kenwijsje van de Haaltertse kermis, door de koster op de klokken getokkeld, onder het gewapper van de Belgische driekleur hoog aan de kerktorenspits.

Uit het mierennest van bedrijvigheid groeide dan stuk na stuk een bonte verscheidenheid van attracties. Een paardjesmolen (getrokken door een goedmoedige knol), een vlocimolen (geduwd door enkele knapen-vrijwilligers, op een stelling rond de draagmast), een ganzenmolen (de naam spreekt voor zichzelf), een tuimelmolen (met 4 bakken), een zesdubbele schommel (de bijzen), een friet- en smoutebollenkraam.

Op kermisdag zelf kwamen daar nog allerlei andere kramen bij: sneep, ijsroon, speelgoed, e.a., naast leurders met kleurige ballonnetjes en papieren molentjes in een grote tros aan een stok.

Op de Hoogstraat werd ieder jaar een ballon met verwarmde lucht opgelaten en dongen de handigste fietsers naar geldprijzen in het ringsteken (rijdend piepkleine ringetjes op een scherpe stok trachten te spietsen).

Kermismaandag was joeldag. Na de zielmis trokken benden mannen en vrouwen en kinderen gearmd en zingend van café naar café. Voor vele huisvrouwen was het de enige gelegenheid in het jaar om eens duchtig de bloempjes buiten te zetten. Ze deden het dan ook zonder restricties, want op die dag was alles toegelaten en moest dus heelwat door de vingers worden gekeken.

De staminees bulkten om beurt van het volk.

Dansliefhebbers zochten de cafés op die voor de kermisdagen een draaiorgel hadden afgehuurd. Een pralerig ding was dat, één groot wand en dat qua lawaai niet moest onderdoen voor een volledig orkest.

Met de laatste knallen van het vuurwerk werd de kermis op donderdagavond (ook toen reeds) opgedoekt. Het Brulplein was voor die gelegenheid eens te klein. Een dergelijk spektakel was immers maar één keer in het jaar te beleven.

De wijkkermissen zochten het meer in de folklore : mastklimming (prijzen in natura plukken uit de top van een hoge, met zeep bestreken paal), puitekoers (met kikker op een kruiwagen om het verst rijden), zaklopen (koers in aardappelzak) e.a.

Het hoeft amper gezegd dat de grote kermis , qua duur en intensiteit , dé feestgebeurtenis was van het jaar. Naar die dagen hadden de mensen maandenlang toegeleefd, op die dagen aten ze krentenbrood en vlaaien, dronken ze meerdere malen het gewone zondagquantum. Op die dagen gingen de spaarcenten van een heel jaar er onherroepelijk aan.

14. DE JAARMARKT

De jaarmarkt van nu is de jaarmarkt van toen niet meer. Veel bij veel kleiner in oppervlakte (ze besloeg alleen het kerkplein, de Dorpsstraat en amper de helft van de Hoogstraat), was ze toen meer gericht op de noden en belangstelling van die tijd.

De veemarkt (inbegrepen varkens en pluimvee) stond centraal.

De rest was maar decorum, bijkomende attractie, maar die het dan ook deed , vooral bij niet-boeren en ... de jeugd.

Buitenbeentjes in heel die bedrijvicheid van kopen en verkopen, bieden en afbieden, draaien en zwieren , eten en drinken, waren de schamateurs , de liedjeszangers, de spelers op "Anker en zon", de topjesmannen en de kanskramen.

"Schamateurs" waren goochelaars die voor enkele nikkeltjes in de pet hun handvaardigheid lieten bewonderen. Het waren meestal eenvoudige truukjes, maar voor de goedgelovicheid van die tijd moest de duivel er ergens mee te maken hebben.

De charlatans of kwakzalvers hadden voor alle mogelijke kwalen steeds de gepaste medicatie bij. Na iedere demonstratie, hoog op een wagen, gingen de wonderpoeders en wonderdrankjes vlot van de hand. Dat de goedgelovigen negen keer op tien bij de neus waren gecomen ervaren ze natuurlijk te laat, maar ze schaamden het zich te zeer om het te bekennen. Ik maakte eens mee dat een met een wonderdrank bevochtigde zakdoek de "wormen" zo uit de zere kies vandaan haalde, wormen die later tandafzetsel bleken te zijn.

Een jaarmarkt zonder bercepszanger , met accordeon en teksten om de omstaanders mee te doen zingen was een (spijtige) uitzondering. Om zijn gehoor ook visueel te begeleiden gebruikte hij doorgaans een bord met simplistische voorstellingen van het bezongen voorwerp. Alle liederen (over wrede moorden of verlaten kinderen) telden tenminste 20 strofen, druipend van patos en precies daarom zo in de smaak vallend.

Spelen op ANker en Zon (met dobbelstenen) en op de Top (met draaitol) was bij wet verboden. Kashouders en spelers trokken zich dan ook verstolen terug achter een straathoek of in een nis, steeds met een mannetje op de uitkijk. Bij 't minste onraad werd alles vliegensvlug opgedoekt en verzwond iedereen in de menigte.

Aan een kanskraam verkocht men reeksen nummers tot een zeker "quorum" nodig voor een spelbeurt, was bereikt. Dan goeide iemand met een vogelpikpijl op een draaiende schijf het winnende nummer.

Er werd hoofdzakelijk gespeeld naar levensgrote poppen , op meer bescheiden schaal naar parkieten en schouwgarituren.

15. HET SPEL

Als ik dit hoofdstuk aansnijd , voel ik me voor 't eerst optimaal in mijn sas. Uiteraard, omdat ik als kind het meest bij het spel betrokken was.

Vele andere herinneringen uit de jeugd jaren vervagen met de tijd omdat men ze slechts oppervlakkig heeft beleefd. Die aan het spel echter, bekijken en spreken voor altijd tot de verbeelding. Het evoceren van de spelactiviteiten van toen, van pseudo-avonturen in bos en veld, stemt daarbij tot enig medelijden met de jeugd van vandaag. De jeugd zonder jeugd.

Ik zei het reeds : de schoolbelslag van 4 uur betekende meteen het einde van de klastaak. Vijf minuten later liepen we reeds met een boterham , tegen de eerste honger, terug de straat op en stond d voor de rest van de dag nog alleen ravotten op het programma.

In de opene seizoenen trokken we op visvangst (met schepnet of met de blote hand) naar Eiland-Müssenzele, klommen met de klimkoord hoog in de bomen van het bos aldaar of op de houten elektriciteitspalen van het dorp, maakten "kanonnen" van vlierhout om naar de mussen te schieten (met propfen gekauwd papier), lieten op het stoppelveld vliegers ("draken") op aan een lang dun touw, legden in Larenbroek spijkers op de treinreels om ze tot mesjes te laten pletten (waarbij we al eens door de machinist met water werden bespoten), maakten schuiffluitjes van wilgehout of zochten vogelnesten in hagen en struiken (om de jongen na een paar dagen dood te vinden in de koci of in een kartonnen doos).

Meikevers vangen bij donkere mei-avond , tussen twee hagen en met of zonder pet of slagnet, was wel boeiend maar in feite erg dwaas, want de volgende morgen vonden we het merendeel van de "moljers" steevast staart in staart , tot niets meer waard. Geen ramp, overigens want je kon toch maar één een twijndraadje aan de poot binden om hem te laten vliegen. En tenslotte werd er maar gevangen "om ter meest in de doos". Wie 's avonds geen geluk had gekend ging de volgende morgen dan maar schudden aan jonge kerselaars of pruimebomen, een meer rendabele handelswijze, maar lang niet zo opwindend.

Vogels vangen kon onder een zift (met stokje en trektouw , voor merel en vink), met klem (musse-ijzer) of met lijmaartjes (tarwearen met korte stengel bestreken met lijm). Behalve voor het zift was de straat de ideale vangplaats, daar waar de mussen zich tegoed deden aan de verse paardevijgen. Ergens in een straathoek wachtte de vanger al dan niet verkleumd van de koude en met bonzend hart, het grootse ogenblik af.

157

157

In de winter werden de ijsstoelen uit het rommelhok gehaald. Tweezitters met een duwstel en éénmans met pinstokken (sleddekens). Vaders voerden hun kinderen met de tweezitters naar en van de school. Op de steenweg was het één gaan en keren van dit winters vervoermiddel bij uitstek.

Schaatsers zag men alleen op de ondergelopen en bevroren Klokpütbeekmeersen naast de Dreef.

Volkser en minder duur waren de klompen, van teen tot hiel met een stuk ijzerdraad onderspannen of met baleintjes beslagen. Maar ook zonder beslag was op klompen glijden nogal wat efficiënter dan op de lederen schoonzolen van nu. Anderzijds laadde de verse sneeuw makkelijker aan, zodat niet-glijders al gauw op wankelende sneeuwstelten liepen. Wat echter als winterspel de bedoeling was.

De straat was in die tijd de aangewezen plaats voor diverse andere spelen: kallewip(1), bollekettens (2), toppen (3), knikkeren, katje houden (elkaar nazitten), meetje schieten(4) loosteken (verstoppertje), haasje over, riejepen (5), rijden met zelfgemaakte trotinet (waarvan de wielletjes afkomstig waren van een seininstallatie van de spoorweg). De meisjes hielden het bij botteren (met de bal), diabolo, koordje dansen of pijpinken (perkenhinken).

's Zomers, na een fikse stortvloed, verstopten doorgaans de rioolputten; dan was het God-zo-plezant blootsvuets in het lauwe water van de overstromende straat te stoeien. Zelfs de volwassenen deden er aan mee.

De houtzagerij aan de Dreef was uiteraard taboe, maar wie zich aan het gevaar niet stoerde en het verbod aan zijn laarzen lapte, kon er naar hartelust over de geveldde boomstammen klauteren of verstoppertje spelen. In een zaag trappen - wat wel eens gebeurde - was natuurlijk de bedoeling niet.

Het veld bood dan weer andere attracties. De paadjés laceren 's zomers dik onder het mul en daarmee kon de kinderfantasie rijkelijk worden botgevierd. Een biet werd uitgehuld en van twee oogholten, een neus- en een mondgat voorzien; een brandend eindje kaars daarin en bij avondduister gaf dat een spookachtig gezicht. Met een raap, een dunne stok en enkele mosselschelpen maakte men een watermolentje dat op de stroming van de beek plezant aan het wentelen ging. Zaadbollen van aardappelstruiken spietste men op een scherpe stok om ze de ruimte in te slingeren. Op de boomgaard was een horizontaal groeiende appelaartak precies wat men nodig had om er een schommel (bijs) aan te hangen: twee stevige touwen met een plankje als zitting.

Behalve het verzamelen van zoveel mogelijk meikevers maakten sommigen ook jacht op karikaturen (uit de krant) van gekende sporttenoren. Getekend dus, simili-gravure bestond nog niet.

Tenslotte; van gesofisticieerd speelgoed was nog geen sprake (gelijk heden ten dage). Maar aan een smoezige pop, een blokjesdoos, een kartonnen rolpaardje, een blikken miniaturfornuis met kaarsstompjes, uitzonderlijk een houten schommelpaard, hadden de kleintjes niet minder pret. Alles was eenvoudig van bouw, op het simplistische af.

- 158 -

Wat de sport betreft (toen ook nog spel, maar voor de groten) was, abstractie gemaakt voor het duivenspel, kaatsen de enige maar dan ook algemeen beoefende discipline.

Het kerkplein (aarde met hobbelige steenboorden waarop de bal de gekste capriolen kon maken) lokte voor iedere wedstrijd honderden toeschouwers. Kom, er was 's zondags op stuk van sport niet veel anders te beleven.

Koning voetbal, immers, deed in Haaltert pas zijn intrede in het jaar 1925, maar dan liefst direct met twee clubs, katholiek (Hoger-op) en liberaal (Sinco) en die elkaar vele jaren in het haar zouden zitten, met wisselende meesterschap in de competitie.

Gilbert Redant

- (1) een aangepunt stokje van circa 10 cm werd met een houten staaf op één van de punten geslagen, zodat d het opsprong en met diezelfde staaf zover mogelijk werd weggeslagen.
- (2) gooien met dikke knikker van 3-4 cm diameter
- (3) de draaiende tol werd met een vingerbeweging in de handpalm opgevangen; of men trachtte met de ijzeren pin andermans tol middendoor te klieven, althans ferm toe te takelen.
- (4) met geldstuk of loden schijf om het dichtst bij een op de grond getrokken lijn gooien.
- (5) houten of metalen velg met dun stokje in de gleuf voortduwen.

159

Dorstig Heldergerem

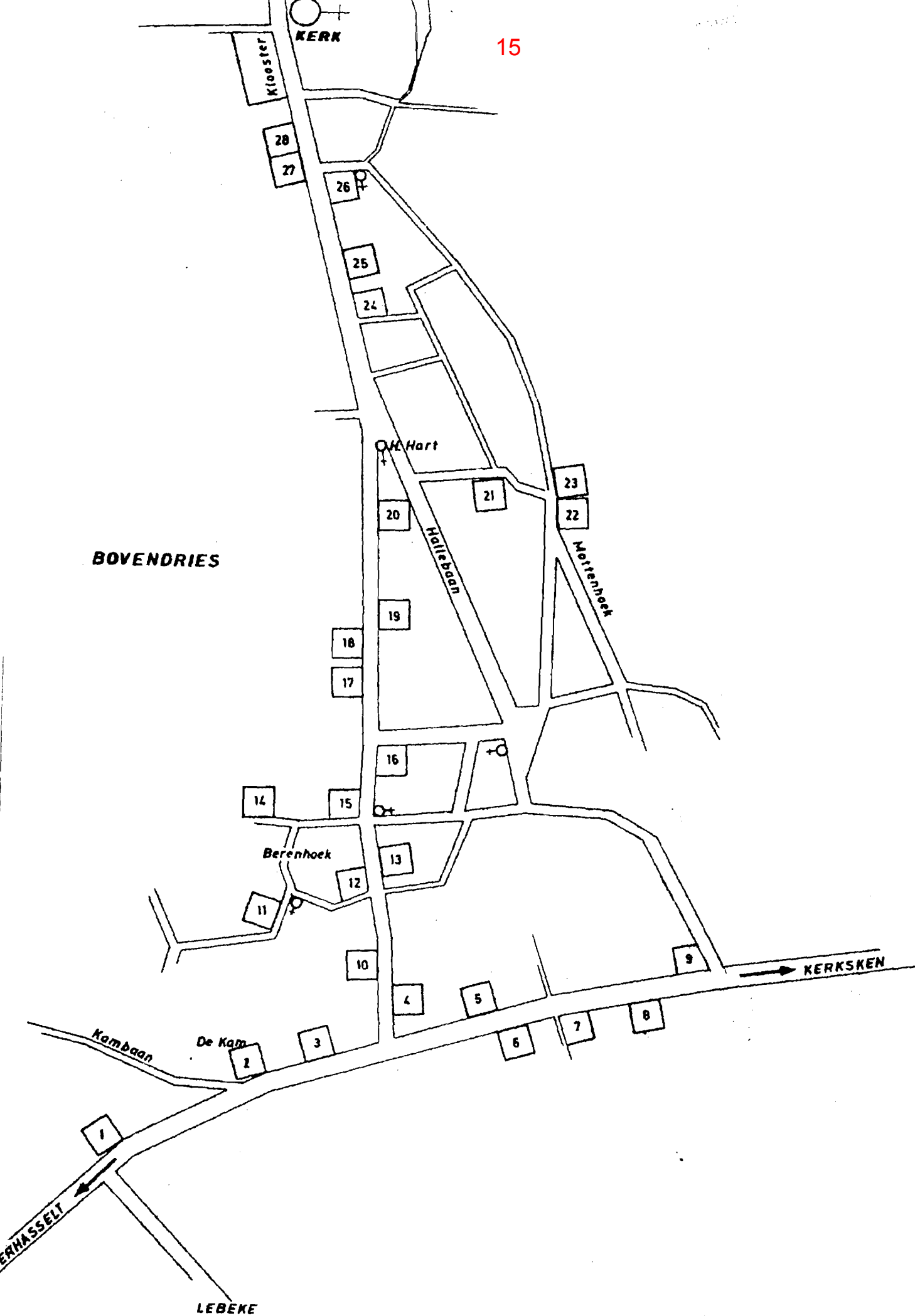
In het interessante werk van N. Kerckaert "Oude Oostvlaamse Herbergen" uitgave van de federatie van toerisme van O.VL. lezen we dat er einde 18de eeuw te Heldergerem enkele herbergen waren met typische namen o.a. :

De Herderkens (langs de steenweg Aalst-Geraardsbergen)
 Den Keyser (ligging onbekend)
 De Croene idem
 Den Meyboom (aan de kerk)
 Den Groenen ruyter (langs steenweg Aalst-Geraardsbergen)
 Het Sluysken (ligging onbekend)

In de loop der tijden zijn er heel wat estaminets bijgekomen Zelfs De Potter en Brouckaert vernoemen in hun Geschiedenis van Heldergerem het grote aantal herbergen in dit landbouwdorp.

Hierna volgt een lijst van de ons bekende herbergen met situatieplan uit de periode 1900-1950

<u>Nr.</u>	<u>Naam herberg</u>	<u>Naam uitbater</u>	<u>naam huidige bewoner</u>
1	Bij boerken Cooreman	Cooreman Gustaaf	Cooreman Hubert
2	In de kam	Baeten Emile	Baeten Gaston
3	Bij Cobbautens	Cobbaut Frans	Van Herreweghe Albert
4	Bij Botjes	De Bodt Alois	Van den Eynde M.
5	Van der Biest	Van der Biest Fr.	Van der Biest Alfons
6	In den groten bak	Callebaut Jozef	De Leeuw Prosper
7	In 't rolleken	Cobbaut Remi	De Bodt Alfons
8	Bij Dolf Jacob	Jacobs Adolf	Jacobs Herman
9	In 't wijnhuis	Grootvriend D.	Braem Alois
10	In den ouden kopboom	Thys Louis	Thys Romanie
11	In de klok	Groebbens Jan	Gezusters Groebbens
12	In 't brouwershuis	D'Hoker Marcel	Verbeken Ernest
13	Bij Duim	Lievens Cyriel	Rony bar
14	Bij pedens linne	Van de Wiele Jan	Van Vaerenbergh Adol
15	Bij kennekens thréze	Van Liedekerke A.	Scheerlinck Patrick
16	In de smidse	Baeten Frans	Van den Eynde Rufin
17	Bij Pee Schoep	Schoupe Petrus	Mevr Vonck Edmond
18	Bij Fil Schoep	Schoupe Theofiel	De Court Paul
19	Bij dieken	De Pelsmaeker Cyr.	De Pelsmaeker Roger
20	In 't kruisken	Van Den Dooren L.	Beke Paul
21	Bij Miel Verbeken	Verbeken Emile	Sorgeloos Jozef
22	Bij gelazzens	De Vulder François	Sienaert Johny
23	Bij Blok Jef	Haesaert jozef	Mevr Heyman Gustaaf
24	Bij Pitterken	Haesaert petrus	Haesaert Mathilde
25	In den groenen boomg.	Groebbens Jozef	Mevr de Cock Frans
26	Bij ou(de) meesters	Gezusters de Swaef	café Rally
27	Bij slappes	De Troyer Edmond	Moreels Albert
28	Bij Mazzje	De Cooman Alfons	Dokter Goeman

BOVENDRIES

Klooster

KERK

28

27

26

25

24

Hart

21

23

22

Hoflaan

Moltenhoek

20

19

18

17

16

14

15

13

11

12

10

9

KERKSKEN

Kambaan

De Kamp

2

3

4

5

6

7

8

1

ERHASSSELT

LEBEKE

Grafstenen en graven in de kerk te Kerksken

Overall in de oude kerken treffen we graftekens aan, hetzij onder de vorm van rijk versierde monumenten, hetzij als gewone grafstenen of grafschriften. Niet altijd liggen de personen op wie deze graftekens betrekking hebben op die plaats begraven, hoewel het eeuwenlang gebruikelijk was, binnen het kerkgebouw graven aan te leggen.

Prof. Dr. Van Der Meer schrijft hierover in zijn werk "Oud-christelijke Kunst", dat de roem der martelaren de gewoonte deed ontstaan de doden in de kerk te begraven. In de 4de eeuw begonnen de christenen de graven van hun martelaren te isoleren en bouwden er veelal een gedachteniskapel op. Iedereen wilde graag bij dit heiligdom rusten "vlak naast de heiligen" of "ad sanctos".

Waar eigen martelaren ontbraken zochte men voor kleine relieken van anderen, waarvoor met evenveel godsvrucht een heiligdom werd opgericht, waarin of waarrond de gelovigen begraven werden.

Bij edikt van 26 juni 1784 schafte keizer Jozef II het recht om in de kerk te begraven af. Tot zolang echter werden pastoors, voornamen lieden en weldoeners van de kerk soms binnen de muren van dit gebouw begraven. De gewone dorpsmensen konden zich dergelijke begrafenis niet veroorloven wegens de kosten die eraan verbonden waren. Buiten de rechten verschuldigd aan de kerk, geestelijkheid en koster kon het sluiten van het graf met een grafsteen nog eens voor extra uitgaven zorgen.

Ook in de kerk van Kerksken zijn grafstenen overgebleven. Aan de hand van de bewaarde teksten en van de parochieregisters kunnen we iets meer weten over hen die een laatste rustplaats vonden in de kerk.

Laten we eerst de nog bestaande grafstenen bekijken.

In de middenbeuk van de huidige kerk links, liggen er twee, terwijl er rechts nog 6 bewaard gebleven zijn.

Nu weten we, aan de hand van de aantekeningen in de oude parochieregisters, dat laatst genoemde stenen, zich eigenlijk in de kruisbeuk van de oude kerk bevonden. Die kruisbeuk is nog goed te herkennen - zie het stenen gewelf en het klein ingangdeurtje. Bij de verbouwingswerken van de kerk in 1892 verdween de linker kruisbeuk en waarschijnlijk ook de grafstenen die aldaar aanwezig waren.

De grafstenen links in de middenbeuk zijn van arduin. Ze liggen vlak naast mekaar. De linkse steen is de kleinste. Hij meet 171 cm x 100 cm en de tekst ervan is volledig uitgesleten. Er is nog een spoor op te herkennen van versiering, die als een fijne groef rondom de steen was aangebracht en onderaan (misschien ook bovenaan) in de hoeken, uitliep op een sierlijke krul.

De grotere steen rechts van de eerste, eveneens van arduin, meet 179 cm x 100 cm en de tekst is eveneens volledig weggesleten.

De meest opvallende grafsteen rechts in de kerk, is deze van pastoor De Neef (hijzelf schrijft zijn naam met ff). De steen bevindt zich juist vóór de zuil waaraan de preekstoel is bevestigd en heeft als afmetingen 200 cm x 114 cm. De arduinen steen is bovenaan versierd met een kelk met H. Hostie daarboven, waarin een kruisje, omgeven door twee krullen in S-vorm, dit alles in relief uitgewerkt.

Onderaan in het midden zien we een doodshoofd boven de twee gekruiste tibia eveneens in relief. De tekst in het Latijn luidt als volgt :

D.O.M.

Hac pia memoria Rev. Adm. Domini
Ludovici De Neef hujus ecclesiae
parochialis de Kercxken pastoris
qui gregem suam per annos 35
pavit. Obiit anno Domini 1743
(verder onleesbaar)

D.O.M.

Ter vrome nagedachtenis van
Zaer Eerw. Heer Ludovicus
De Neef pastoor van deze
parochiekerk van Kerksken,
die gedurende 35 jaar zijn
kudde heeft geweid. Hij
stierf in het jaar Onzes
Heren 1743

Aan de hand van het parochieregister der overlijdens kunnen we de tekst aanvullen met de sterfdag van de pastoor, die op 9 augustus 1743 viel. De vervanger van de pastoor coadjutor F.C. Buydens noteerde zijn overlijden en voegde eraan toe, dat hij begraven werd in zijn parochiekerk voor het koor.

Voor de grafsteen van pastoor De Neef ligt deze van pastoor P.A. Van den Putte. De arduinen steen meet 139cm X 83 cm en de tekst ervan is nog gedeeltelijk leesbaar en in het Nederlands.

D.O.M.

Petrus Augustinus Van den Putte
Fs (zoon van) Joannes licht hier begraven
die vele zielen hier het
christelijk leven heeft
gegeven en gespijsd
Wilt zijne ziele ten minste
met enen pater noster laven (pater noster= Onze Vader)
Sterft den
cudt ende pastor jaeren.

R.I.P.

Volgens het parochieregister werd pastoor Van Den Putte begraven op 22 mei 1766 - zijn sterfdag is evenwel niet vermeld.

Onmiddellijk rechts naast vorenbeschreven steen, ligt een kleinere in witte marmer van 101 cm x 58,5 cm omlijst met arduinen rand van 7,5 cm breed. De tekst is volledig verdwenen.

Rechts naast de grafsteen van pastoor De Neef ligt een arduinen steen van 170 cm x 96 cm. Geen spoor van tekst is overgebleven. Daarnaast rechts, ligt de arduinen grafsteen van Adriaan Van Landuyt, 170cm x 100 cm groot. De tekst is nog goed leesbaar en luidt :

Hier ligt begraven
den eersaemen Adriaen
van Landuyt Fs (zoon van) Adriaen
ende Joanna Huylebroeck
den welcken jonkman
gestorven is den 10 januari 1744 in den
ouderdom van 28 jaeren en 13 daeghen
den welcken in deze kercke
gefondeert heeft 't eewigh
saeterdaghs lof en een gesongen
misse 1 jaerlijcx op den avont
van O.L.VR. Hemelvaart ter eeren van sijn ziel
Bidt voor de ziel.

In het parochieregister is bij het overlijden van Adriaan Van Landuyt geen melding gemaakt van het feit dat hij in de kerk zou begraven zijn. Werd het vergeten - wat nogal te betwijfelen valt omdat steeds nauwkeurig de vermelding voorkomt - of is de steen alleen een gedenksteen, of werd hij van het kerkhof naar de kerk overgebracht ?
De tekst van deze grafsteen is naar het altaar gekeerd, terwijl die van beide pastoors naar het volk gericht is. Het is immers gebruikelijk dat bij de begrafenisdienst de lijkst van een priester met het aangezicht naar het volk wordt geplaatst, terwijl die van de leken met het aangezicht naar het altaar wordt opgesteld. Wij mogen dus aannemen dat bij de begrafenis dezelfde regel werd gevolgd.

Gaan we nu na, welke gegevens wij vinden in de parochieregisters over de personen, in de kerk begraven.
De registers van overlijdens van Kerksken lopen over de periode van 1696 tot 1796. Zij berusten in het Rijksarchief te Gent. Hierna volgen in vertaling de aantekeningen, die in het Latijn door de pastoors werden opgetekend.

1. Op 14 oktober 1696 is overleden, eerwaarde heer Ludovicus van der Biest, gedurende 52 jaren pastoor van deze parochie. Hij werd begraven in de kerk voor het koor.

Hoogstwaarschijnlijk zal deze pastoor een grafsteen gekregen hebben en wellicht is het één van de nog bestaande waarvan de tekst is uitgewist.

Op blz. 25 deel I van de "Indices op de Staten van Goed van Haaltert en Kerksken" van J. De Brouwer in 1980 uitgegeven door de Heemkring Haaltert lezen we i.v.m. pastoor Van der Biest dat hij als erfgenamen had : 1. de kinderen en kleinkinderen van Lieven van der Biest en de kinderen van Pieter van der Biest.

2. Op 7 mei 1697 is overleden Johannes Diericx, koster van deze parochie en is begraven in de kerk voor het koor.
Over deze kosterfamilie Diericx, zie verder.

3. Op 6 september 1701 is begraven in het koor Maria....
(familienaam onleesbaar)
4. Op 7 juni 1709 is overleden Theresia Diericx, dochtertje van Erasmus Diericx en Catharina Coppens, echtgenoten, zij werd begraven in de kerk.
5. Op 20 februari 1713 is overleden Ludovicus Diericx, kind van Erasmus en Catharina Coppens, echtgenoten, begraven in de kerk.
6. Op 16 november 1713 is overleden Joannes Schotijman, zoon van Adrianus en Maria De Smedt, echtgenoten, begraven in de kerk.
7. Op 13 juli 1715 is overleden Catharina Coppens, echtgenote van Erasmus Diericx, koster, begraven in de kerk.
8. Op 3 januari 1716 is overleden Adrianus Vanderhaegen, negentigjarige en weduwnaar van Judoca de Pelsmaeker, begraven in kerk.
9. Op 30 januari 1720 is overleden Barbara Van Den Brouck, echtgenote van Livinus Coppens, begraven in de kerk.
10. Op 15 maart 1720 is overleden Suzanna Verhaeghen, weduwe van Jacobus Schotijman, begraven in de kerk
11. Op 16 augustus 1722 is overleden Elisabeth De Sadeleer, weduwe van Joannes Meganck, begraven in de kerk.
12. Op 6 april 1727 is overleden Anna Van de Steen, echtgenote van Egidius van Londerseel, stichter, samen met voornoemde Egidius van de morgenmis, begraven in de kerk.
13. Op 12 januari 1728 is overleden Catharina De Backer, echtgenote van Petrus Lievens, begraven in de kerk.
14. Op 4 december 1741 is overleden Elisabeth de Herde, echtgenote van Judocus van Londersele, begraven in de kerk.
15. Op 28 juni 1742 is overleden Joannes Van der Haegen, negentigjarige vrijgezel, zoon van Adrianus en Petronella de Pelsmaeker begraven in de kerk.
16. Op 9 augustus 1743 is overleden Eerw. Heer Ludovicus de Neef gedurende 35 jaar pastoor van deze parochie. Hij werd begraven hier in zijn parochiekerk voor het koor, wat bevestigd wordt door F.C. Buydens, coadjutor in Kerksken.
17. Op 12 februari 1745 is begraven in de kerk Franciscus van der Perre.
18. Op 21 december 1751 is begraven in de kerk Petrus Lievens, jongeling, zoon van Petrus Lievens.

19. Op 9 augustus 1752 is begraven in de kerk Joannes Van der Haeghen
20. Op 17 maart 1759 is begraven in de kerk Judocus Van Londerzele weduwnaar in laatste huwelijk van Elisabeth de Herde (zie onder nr. 14) en in eerste huwelijk van Catharina Standaert.
21. Op 17 september 1771 is begraven in de kerk Petrus Van Londersele, onvolwassen zoon (zonder verdere gegevens).

Volgens de parochieregisters weten we dus met zekerheid, dat bovenvermelde 21 personen een laatste rustplaats kregen in de kerk.

De gegevens zijn karig, nauwelijks wordt de afstamming aangegeven en in vele gevallen wordt zelfs de overlijdensdatum niet vermeld.

Over enkele van voornoemde personen vinden we nog enige bijzonderheden wanneer we op zoek gaan in de "Indices op de Staten van Goed van Haaltert en Kerksken" van J. De Brouwer, reeds hoger vermeld.

Allereerst treffen we de familie Diericx aan. Het valt op dat een aantal leden van deze familie in de kerk werden begraven (nr 2, 4, 5 en 7). In deze familie schijnt het kosterschap van vader op zoon te zijn overgegaan, want op 20.7.1791 overleed Jacobus Diericx eveneens koster.

Erasmus Diericx (overleden in 1731 op 12 december) was gehuwd in eerste huwelijk met Catharina Coppens, in tweede huwelijk met Elisabeth De Swaef. Bij het overlijden van zijn eerste vrouw op 13.7.1715 zie nr 7 waren er 6 kinderen in leven: Jenno (21j), Benedictus (19j) Ingelbertus (16j) Pieternelle (13j), Barbara (6j) en Jacqueline (2j).

-1-

Ingelbertus werd eveneens koster te Kerksken. Hij was gehuwd met Josina (Judoca) Beoverlée uit Haaltert, dochter van Joannes mulder op de watermolen te Gotegem -3a-. Hij overleed op 23 april 1778 -2-.

Jacobus Diericx, zoon van Ingelbertus was ook koster te Kerksken, daarnaast onderwijzer en ontvanger der kerk- en armoederen. Hij was gehuwd met Barbara Buydens en overleed te Kerksken op 20.7.1791.-3-

De echtgenoot van nr. 12 (Anna Van de Steen) is overleden op 14 februari 1733. Bij zijn overlijden werd iets meer opgetekend omtrent de reeds vernoemde stichting van de morgenmis op zondag "et diebus festis" - dus ook op de feestdagen. Die eerste morgenmis had plaats op zondag van sexagesima van 1721.

-1- zie Indices op Staten van Goed van Haaltert en Kerksken van J. De Brouwer. Uitgave Heemkring Haaltert 1980 Deel I blz. 64 Staat van Goed van Catharina Coppens.

-2- Idem Deel I blz.76 Staat van Goed van Ingelbertus Diericx

-3- Idem Deel I blz. 77 Staat van Goed van Jacobus Diericx

-3a- Idem Deel I blz. 17 Staat van Goed van Joannes van Beomerlede.

Nr. 14 (Elisabeth de Herde (Derde) was de tweede vrouw van Joos (Judocus) van Londersele. Ze liet bij haar overlijden 7 kinderen na : Elisabeth, Francies, Joannes, Anna, Pieter, Gaspaer en Engelbert en een kind uit het eerste huwelijk van haar man : Adriaen. Haar echtgenoot (zie nr. 20) overleed op 15.3.1759. Ze waren woonachtig op de wijk Boekent. (14).

Joannes Van Der Haeghen, vermeld onder nr. 19 , gehuwd met Pieter-nelle Elskens en woonachtig op het Dorp (Plaats) te Kerksken liet bij zijn overlijden 7 kinderen na : Catharina, Caroline, Yachintus, Joanne, Elisabeth, Marianne en Livinus (5).

Om enig idee te hebben over de kosten van een begrafenisdienst in de jaren 1700 is het interessant daarover het "Reglement nopende de Funerailen ende andere rechten , competerende de Pastors ende Costers van beide parochiën binnen de Stede van Ronsse" te lezen. De regelingen betreffende een akkoord over de tarieven , dat tot stand kwam in 1727 nadat hierover geschillen waren gerezen en de pastoors (van de parochie St. Pieter en St. Maarten) " lange ende kostelycke Proceduren" hadden "uitgestaen".

Voor een begrafenis waarbij daags voordien of voor de uitvaart de vigiliën gezongen werden (nader gespecificeerd in de tekst), voor het afhalen van het lijk met de koorknepen ten huize van de overledene; binnen de stad, krijgt de pastoor 10 gulden , de koster 5 gulden.

Voor de hoogste diensten moet 3 pond geleverd worden in handen van de koster om gedurende de vigiliën en de mis te branden op het altaar en rond het lijk. Wat hiervan eventueel overblijft is voor de pastoor.

Voor het assisteren van Onderpastoor of Kapellaan bij genoemde diensten als diaken of subdiaken moet betaald worden aan ieder 30 stuivers.

Wie de hoogste dienst wil met een begrafenis in de kerk mag men alle klokken doen luiden zoveel "als 't hem-lieden" zal believen mits betaling van 5 stuivers voor "iedere poose" (luiden met onderbreking - was in voege tot zolang er met de hand geluid werd. Er werd gezegd "'t poost" er is iemand dood) of 8,5 stuivers naargelang het St. Pieterskerk of St Maartenskerk betref.

Daarenboven zal 1 pond grote courant betaald worden voor de "plaetse" ofte "grafrecht in de Kercke en nog 1 gulden voor het sluiten van het graf aan de "fabrique ofte Kerck-meester". Voor een begrafenis in de St. Maartenskerk komt er nog 1 gulden bij voor het luiden van de grote klok, zoals van oudsher gebruikelijk was.

Verder zijn er nog tal van bijkomende vergoedingen te betalen naargelang hetgeen gezongen wordt in Vigiliën en Laudē. (6)

Voorwaar een hele rekening.

P. Temmerman

- (4) zie Indices op Staten van Goed van Haaltert en Kerksken door J. De Brouwer. Uitg. Heemkring Haaltert 1980 deel 1 blz. 109 Staat van Goed van Elisabeth Derde en deel I blz. 148 Staat van Goed van Judocus van Londersele.
- (5) Idem deel I blz 102 Staat van Goed van Joannes van der Haeghen.
- (6) Costumen van de twee Steden ende Lande van Aalst Bij haer lieden Hoogheden gedecreteert den 12 Mey 1618 en in desen druck van vele Decreten en Reglementen verrijckt. Uitgegeven tot Gendt bij Petrus De Goesin Drucker van Haere Majesteyt voor het Graefschap van Vlaenderen 1771. 217. 87. 6. v.

HET MOLENBEDRIJF TE DENDERHOUTEM

1. Groebbemolen

In 1830 was deze standaardmolen op het Wegveld (Vondelen) eigendom van molenaar Dominicus De Graeve. De molen kwam in 1844, door deling, in handen van molenaar Marcel De Graeve. Molenaar Frans Coppens-Van Beckhout kocht in 1865 de molen aan, die in 1920 een eigendom werd van Pieter Coppens-Baeten, molenaar. In 1935 waaide deze stoere knaap om.

2. Smetjesmolen

Deze molen op het Molenveld, waarvan de standplaats terug te vinden is in de Molenstraat nrs 92-94, werd reeds in 1775 (kaart van Ferraris) vermeld. Hij werd in 1923 afgebroken door houthandelaar Frans De Gendt. De laatste molenaar van de molen heette Fiel De Swaef - De Smet.

3. Deze standaardmolen op het Hooveld (tussen den Dries, Tervarent en de Lebeke) komt ook voor op de kaart van Ferraris. In 1830 is hij een eigendom van Donatius Schuytjzer die hem in 1873 overlaat aan molenaar Louis Schuytjzer. Deze molen werd in 1918 afgebroken.

4. Molen De Graeve

Molenaar Eduard (Warken) De Graeve, afkomstig uit het Brabantse Oetingen, kocht in 1891 een stuk grond ter plaatse Vier Bunders. Hij gelastte vier gebroeders molenaars uit Haaltert om op dat perceel een stenen windmolen te bouwen. De stenen werden ter plaatse in drie kareelovens gebakken. Het binnenwerk werd te Waterloo aangekocht, maar de balken waren te kort en moesten verlengd worden. Op kerstdag 1891 werd de eerste lading graan gemalen. Cyriel De Graeve volgde zijn vader Eduard op als molenaar. De molen werd in 1926 ontmanteld: de romp is heden nog zichtbaar ter hoogte van nr. 25 van de Steenweg op Iddergem. Als hulpkrachten werden er bijgevoegd: 1. van 1894 tot 1915 een stoommachine 2. van 1921 tot 1938 een armgasmotor en 3. in 1939 een dieselmotor die nu nog werkt voor eigen gebruik van de huurder.

5. Tabaksmolen

Op de kaart van Ferraris staat op het Borreveld een houten windmolen afgebeeld met de benaming "Tabaksmolen". In 1830 komt hij niet meer voor op de dokumenten van het kadaster.

6. Watermolen

Van even voor 1850 tot kort na 1875 bestond er op Klein Herlinkhove ook een watermolen.

Baeten Justin
Commandant op rust Deurne-
Antwerpen.

Twee "Haaltertse" vrienden van Victorien Vande Weghe :

de gebroeders Arents

In het werk van Victorien Vande Weghe (Haaltert 1834- Laken 1900) treffen we drie gelegenheidsgedichten aan, opgedragen aan Peter of Prosper Arents.

Wanneer de dichter zijn derde bundel "Gedichten" publiceert draagt hij deze op aan PETER ARENTS, notaris te Haaltert. Het openingsgedicht van de bundel draagt de titel "Op Uw Landgoedje" met daaronder de vermelding : Woensdag van kermis Haaltert 1873. Wij vernemen dat de notaris een kunstminnend man is, gastvrij en dat hij een prachtig huis bewoont, een "buitenwoon" met "een tuin waar geurt en kleurt al wat bekoort en raar is". Het gedicht is een anakrostikon t.t.z. wanneer men de beginletters van elk vers van boven naar onder leest vormen ze een woord of een zin, in dit geval de naam : PETRUS ARENTS.

In de vierde dichtbundel "Het Leven Door" lezen we een kort gedicht : Bij benoeming van P.A., vrederechter van Haaltert. P.A. staat voor PROSPER ARENTS, de broer van Petrus.

Het laatste gedicht (in dezelfde bundel) is vrij lang (vijf bladzijden) en is geschreven in onberijmde, metrische verzen (gebaseerd op de versvoeten lang-lang en lang-kort-kort). Evenals de twee vorige heeft dit gedicht weinig literaire waarde, behalve een paar korte passages. Het heeft als titel "Kermiswoensdag" en is opgedragen aan "den Heere Prosper Arents, Vrederechter te Haaltert". Het verschaft ons heel wat informatie. We vernemen dat Petrus Arents de notaris, overleden is :

Hij, die dit alles ontwierp
ligt zacht in zijn eeuwigen doodslaap
Achter de dorpjes kapel.

Het was de notaris die het huis liet bouwen en het doopte als "het lommerig Eden der vriendschap". Als een "toovenaar" schiep hij, dit "paradijsken" "op Haalterts vruchtbaren bodem". Het huis had een prachtige tuin met bloemen, fruitbomen en exotische planten en bomen. En nu, zoveel jaren later is dat alles tot volle wasdom gekomen. Vande Weghe roept de figuur van zijn vriend op, "één man die goed was voor allen", hun wandelingen in het park, langs de "kronkelende wegskens" of "op den ijsberg" vanwaar ze de treinen toewuifden die aan hun voeten door de vlakke spoedden. Het gedicht eindigt met een hulde aan de Vrederechter omdat hij de idee van zijn broer op dit landgoed heeft laten voortleven en vooral omdat hij een man is die "het weldoen ten plicht heeft", "vader en rader is in het veel ontberende Vlaanderen."
Gedagtekend : 27 augustus 1885.

Over wie en wat gaat het nu eigenlijk ?

Petrus en Prosper Arents waren in feite Aalstenaars. Petrus wordt er geboren op 27 mei 1826 en Prosper op 4 april 1830. Hun vader is Joannes Arents , burgemeester van de gemeente Welle, woonachtig te Aalst in de Korte Zoutstraat.

Petrus wordt notaris te Haaltert. Uit de overlijdensakte te Haaltert :

"Pieter Jan Antoon Arents , notaris te dezer verblijfplaats, alhier wonende , oud twee en vijftig jaar, geboren te Aalst , ongehuwde zoon van (.....) is overleden in zijne woning gestaan in denakijheid der Statie in deze gemeente ."
Hij werd begraven in Haaltert.

Zijn broeder Propser is advokaat, wordt Vrederechter en sterft op 3 december 1891 te Mespelare. Zijn officiële woonplaats was Aalst en ook hij bleef ongehuwd. Prosper erft het huis van Peter te Haaltert en gebruikt het blijkbaar als een tweede residentie.

Het huis was gemakkelijk te identificeren dank zij een artikel van Mevr. Coppens in dit tijdschrift over een ijskelder te Haaltert. Het gaat inderdaad om de woning Stationstraat 167 te Haaltert, thans eigendom van de familie Coppens- De Clippel. De prachtige bomen van de notaris staan er nog en van op de welving van de ijskelder kun je nog steeds de treinen toewuiven.

Een laatste bemerking . Een van de getuigen bij het overlijden van de notaris is "Jan Baptiste Marie Arents, candidaat notaris, oud vier en dertig jaren". Hij wordt vermeld als "kennis" van de overledene. Hij volgt blijkbaar Peter Arents op want in 1880 is hij notaris te Haaltert. Deze Jan-Baptist was de zoon van Alexander en de kleinzoon van Jacobus Arents, beiden dokters in de medicijnen te Haaltert. Er is geen of verre verwantschap tussen de gebroeders Arents en de familie Arents te Haaltert, waarvan de laatste vertegenwoordigers in het begin van deze eeuw gestorven zijn o.a. een missicnaris. Op het kerkhof is er een grafkelder Arents. Het zou de moeite lonen deze familie te bestuderen.

De zomer van 1885 zal ook wel een van die mooie uitzonderingen geweest zijn . De 27 ste augustus , op kermiswoensdag , is Vande Weche, zoals vrijwel elk jaar , te gast in het "lommerig Eden der Vriendschap" in zijn geliefd geboortedorp. En na het eten , als de avond nadert, maken de gasten een wandeling in de wondermooie tuin...

De avond viel , wijl boven
Terjoden het zilveren maantje
Stak zijn horens uit
in het water des vijvers zich spiegkend
Wijl de zinkende zon
bloedrood verdween in den Ede
Wijl het vreugdegejoel
dat opsteeg over de dorpskom
Ons liet horen hoe dol
de kermis ginder gevierd werd....